

KURIKULUM - OBSAH VZDĚLÁNÍ

Školní pedagogika

Jaro 2009

H. Filová, kat. pedagogiky PdF MU

VSTUPNÍ OTÁZKY:

- Co je vzdělávací kurikulum
- Co ovlivňuje podobu kurikula (edukační teorie a jejich vliv na výběr obsahu vzdělání)
- Kde najdeme oficiální kurikula pro jednotlivé stupně a typy škol
- Může učitel ovlivnit výběr školního kurikula (kurikulární činnosti učitele)

POJEM „KURIKULUM“ (VZDĚLÁVACÍ, ŠKOLNÍ KURIKULUM)

- *“seznam vyučovacích předmětů a jejich časové dotace pro pravidelné vyučování na daném typu vzdělávací instituce” (Evropský pedagogický tezaurus, 1993, s. 71).*
- *“Kurikulum v užším vymezení znamená program výuky. V širším vymezení znamená veškeré učení, jež probíhá ve škole, a to jak plánované, tak neplánované učení. V posledních letech je kurikulum (dokonce velmi široce) vymezováno jako výběr z kultury společnosti a je tvořeno v procesu kulturní analýzy” (Dictionary of Education , 1993, s. 66) – britská verze, in J. Průcha, 1997, s. 235*

ČESKÉ PEDAGOGICKÉ PROSTŘEDÍ:

- Pedagogický slovník (Průcha, Walterová, Mareš a kol. 1995, s. 106; 1998):

Kurikulum je “obsah veškeré zkušenosti, kterou žáci získávají ve škole a v činnostech ke škole se vztahujících, její plánování a hodnocení”.

- Maňákovo (1996, s. 10) pojetí:

“Širší význam kurikula, než jen učivo, je výhodný, neboť kromě učiva označuje též celkový projekt výuky (včetně jejích cílů) i její průběh. Kurikulum lze vymezit jako komplexní plán výuky ve třídě, zaměřený na řízení učení, na výběr učiva, na volbu vhodných výukových prostředků a materiálů, vyhodnocování výsledků a na optimalizaci výchovně-vzdělávacího prostředí”

*Ve smyslu : CO – PROČ – JAK – S JAKÝM CÍLEM a
KDY ve škole učit*

PODOBY KURIKULA:

- **národní a specifické kurikulum**
(dvojúrovňovitost).

Národní kurikulum – dokument „Bílá kniha“ - Národní program rozvoje vzdělávání v ČR

Specifická kurikula – pro konkrétní typy a stupně škol
(MŠ, ZŠ, SŠ – G a OŠ)

- **formální - neformální (skryté kurikulum)**
(viz např. Prokop – In: Vašutová s. 83-95)

OBSAH KURIKULA - U Č I V O

(= TO, CO SE MAJÍ ŽÁCI VE ŠKOLE NAUČIT) + ZVLÁDNUTÍ
UČEBNÍCH POSTUPŮ A TECHNIK

- UČIVO = soustava poznatků a informací, činností a operací, idejí, norem a hodnocení, z nichž se v procesu vzdělávání (vyučování) stávají vědomosti, dovednosti, návyky a schopnosti, postoje, potřeby, zájmy a příslušné vlastnosti osobnosti. Odráží stav společenského rozvoje, ale i její perspektivy.

- V kurikulu figurují 3 druhy poznatků:

1. **deklarativní** (pojmy, vztahy, principy, zákony) CO?
2. **procesuální** (pozorování, zkoumání, třídění, měření, ověřování, interpretace ap.)..... JAK?
3. **kontextuální** (souvislosti, integrace) PROČ? KDY?

tj.

- **UČIVO = vědomosti + dovednosti (schopnosti) + postoje, potřeby, zájmy a hodnoty KOMPETENCE**

KURIKULUM A STANDARDSY:

- Pojem **vzdělávací standard** (v české pedagogice poměrně nový) je definován jako **“konkrétně vymezené, obligatorní požadavky, které musí splnit žáci v určitých ročnících či stupních školy. Vzdelávací standardy jsou formulovány jako (cílové) vědomosti a dovednosti aj. ve vztahu k plánovanému obsahu vzdělávání ve vyučovacích předmětech....Pro danou úroveň vzdělávání obsahují standardy souhrn vzdělávacích cílů, rámcový obsah vzdělávání a příslušné kompetence, které by si měli žáci osvojit.”**

(Pedagogický slovník 1998, s. 306)

Podle těchto standardů mají být hodnoceny výsledky vzdělávání (viz kvalita vzdělání). Takto pojatý standard pak přesahuje rámec **obsahového standardu** a lze jej označit jako **evaluační standard**; jeho součástí pak ale musí být přesná hodnotící kritéria, příp. nástroje pro provedení evaluace výsledků vzdělávání.

SOUČASNÉ TENDENCE V TVORBĚ KURIKULA:

- Integrace vzdělávacích obsahů (sdružování vyuč. předmětů do vzdělávacích oblastí), kroskurikulární - průřezová témata, integrovaná tematická výuka a projektová výuka
- Orientace na základní učivo (redukce poznatků, které jsou nepodstatné)
- Posilování autentického učení volbou autentických výukových strategií (naučit se učit se, řídit a vyhodnocovat vlastní procesy učení)

KURIKULUM DNES:

- **a) členění podle předmětů (kopírují vědní obory)**
- mateřský jazyk
- 1-2 cizí jazyky (aktivně)
- matematika a informatika
- společenské vědy: * dějepis * zeměpis * občanská nauka
- přírodní vědy: * biologie * fyzika * chemie
- základy techniky
- umění
- tělesná výchova

viz VZDĚLÁVACÍ OBLASTI (učební plán)

B) ČLENĚNÍ PODLE KULTURNÍCH OBLASTÍ

- sociálně politická oblast
- ekonomika
- komunikace
- racionální oblast (přírodní a společenské vědy, zvl. logika)
- technika a technologie
- morálka
- víra - náboženství - filozofie
- umění a estetika

SOUČASNÉ POŽADAVKY NA OBSAH VZDĚLÁNÍ:

- počítačová - informační - jazyková gramotnost
- důraz na adaptabilitu člověka na trhu práce, priorita intelektuálních i praktických dovedností před teoretickými vědomostmi,
- integrace jednotlivých oblastí poznání
- řešení globálních problémů lidstva (válka a mír, ekologie, nerovnoměrnost ekonomického a sociálního vývoje světa a prohlubování rozdílů mezi lidmi, zeměmi, kontinenty, extrémní nacionalismus, terorismus, kriminalita, drogy, agresivita, nemoci
- (K.Rogers: Jsme vzdělaní, ale jsme špatní) proto: humanizace světa a výchovy, multikulturní výchova (odstranění všech typů diskriminace), etická výchova

KURIKULÁRNÍ DOKUMENTY:

Bílá kniha; Národní program rozvoje vzdělávání v ČR
Rámcové vzdělávací programy (předškol., ZŠ, SŠ
atd.)

Školní vzdělávací programy

Osnovy

Učební plány

Učebnice

Přípravy na vyučování

STRUKTURA UČIVA - BRUNER /STROM/

KATEGORIE KURIKULA - UČIVA:

- FAKTA = informace (poznatky), které nelze odvodit z jiných – musíme si je zapamatovat; jsou konkrétní, týkají se jednoho případu, lze je ověřit pozorováním
- POJMY = slova označující kategorie nebo třídy věcí či myšlenek, které mají společné podstatné vlastnosti
- GENERALIZACE = zobecnění, vyjádření vztahu mezi dvěma a více pojmy, vyústění, „nosná myšlenka“

LITERATURA:

PASCH, M. a kol. *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině. Jak pracovat s kurikulem.* Praha . Portál, 1997.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.

